

به نام منشاء خوبی ها

۱۴۹۴۶۶

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

گروه علوم سیاسی

عنوان پایان نامه:

تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر و پیامدهای آن برای ایران

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته:
روابط بین الملل

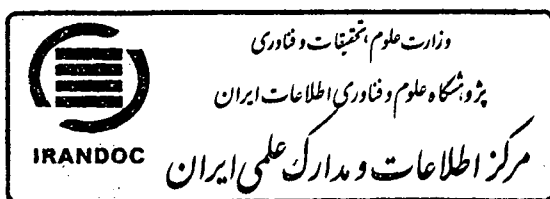
استاد راهنما:

جناب آقای دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

نگارش:

همت ایمانی

مهر ماه ۱۳۸۹

۱۴۹۴۴۴

۱۳۸۹/۱۰/۱۹

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

گروه علوم سیاسی

عنوان پایان نامه

تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر و پیامدهای آن برای ایران

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته:

روابط بین الملل

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر محمود سریع القلم

نگارش:

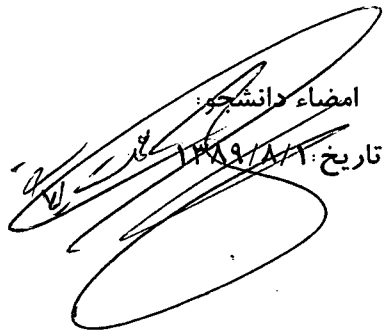
همت ایمانی

مهر ماه ۱۳۸۹

اذعان

اینجانب همت ایمانی دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه شهید بهشتی به شماره دانشجویی ۸۷۴۱۷۰۱۰ گواهی می نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان نامه توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده را بر عهده می گیرم. در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. به علاوه گواهی می نمایم که مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان نامه چارجوب مصوب دانشکده را به طور کامل رعایت کرده ام.

امضاء دانشجو:
تاریخ: ۱۳۸۹/۸/۲۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه شهید بهشتی محفوظ است.

نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

گروه علوم سیاسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل آقای همت ایمانی

تحت عنوان

تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر و پیامدهای آن برای ایران

در تاریخ ۱۳۸۹/۷/۲۸ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره ۱۹ و درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضا

دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

۱- استاد راهنمای پایان نامه

امضا

دکتر محمود سریع القلم

۲- استاد مشاور پایان نامه

امضا

دکتر عبدالعلی قوام

۳- استاد داور

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

کد (۷۵۰)

سپاسگزاری

سپاس خدای مهربان را که منشاء تمام خوبی ها، زیبایی ها و مهربانی هاست.

✓ لازم می دانم که از استاد راهنمای خود، جناب آقای دکتر امیر محمد حاجی یوسفی به خاطر:

منظم بودنش،

پرکار بودنش،

بی ادعا بودنش،

گشاده رو بودنش،

تسامح گرا بودنش،

آموزگار واقعی بودنش،

و وقت گذاشتن اش برای دانشجویان،

تقدیر و تشکر کنم.

✓ همچنین از آقای دکتر عبدالعلی قوام، دکتر محمود سریع القلم و دکتر منصور میر

احمدی به خاطر نظارت، مشاورت و همکاری هایشان در تدوین این رساله، سپاسگزارم.

✓ از سرکار خانم میهن مرندی، مسئول آموزش گروه علوم سیاسی و همچنین خانم مرضیه

پیغمبر دوست، مسئول کتابخانه دانشکده به خاطر زحماتی که در طول تدوین این رساله متحمل شدند، تشکر می نمایم.

✓ از برادرم عزیزم محمد، به خاطر کمک های صادقانه اش در طول دوران تحصیلم در

دانشگاه بسیار سپاسگزارم.

✓ همچنین از تمام دوستان به خصوص فواد محمد شریفی، مهدی باقری، محمد محمدیان و

جواد عاشوری که در تهیه و تدوین این رساله ما را یاری نمودند، تشکر و قدردانی می

کنم.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

به خاطر:

نگاه زیبای شان

مهربانی های صادقانه شان

و زحمات فراوان شان.

و تقدیم به

تمام کسانی که به پیشرفت، توسعه و سربلندی ایران زمین می اندیشند.

عنوان: بررسی تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر و پیامدهای آن بر ایران

دانشجو: همت ایمانی

استاد راهنما: دکتر امیر محمد حاجی یوسفی

دوره: کارشناسی ارشد رشته روابط بین الملل

تاریخ ارائه: ۱۳۸۹/۷/۲۸

چکیده:

نقطه تمرکز این پژوهش تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر (از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰) می باشد. روابط دو کشور از آن جایی که در دهه اخیر با چالش های متعدد در حوزه سیاسی و دیپلماتیک مواجه شده در نتیجه در یک وضعیت معماگونه قرار گرفته است. در این پژوهش با توجه به تحولات روابط دو کشور در دهه اخیر به بحث همگرایی و واگرایی روابط دو کشور پرداخته شده است. به طور کلی نتیجه این پژوهش این می باشد که روابط دو کشور به سمت واگرایی رفته و این وضعیت باعث به وجود آمدن فرصت های سیاسی و امنیتی برای ج.ا.ایران شده است.

کلمات کلیدی:

رنالیسم، نظریه اتحاد، ترکیه، اسرائیل، ج.ا.ایران، همگرایی، واگرایی

فهرست مطالب

2	فصل اول: کلیات
۲	طرح مسئله
۴	سول اصلی و فرعی پژوهش
۴	مفروض
۴	فرضیه های پژوهش
۵	بررسی متون موجود و پیشینه تحقیق
۱۲	مفاهیم و متغیرهای اصلی تحقیق
۱۳	روش تحقیق
۱۳	نقطه تمرکز پژوهش
۱۳	پیامدهای اثبات یا رد فرضیه
۱۳	سازماندهی پژوهش
۱۶	فصل دوم: چارچوب نظری؛ نظریه های اتحاد در روابط بین الملل
۱۶	مقدمه
۱۷	بخش اول: رهیافت واقع گرایی
۱۹	مفهوم قدرت
۲۱	شاخه های واقع گرایی
۲۳	بخش دوم: مفهوم اتحاد
۲۴	تعاریف اتحاد

۳۳	اهمیت اتحاد ها در روابط بین الملل
۳۵	نگاهی آماری
۳۷	بخش سوم: شکل گیری اتحاد ها در روابط بین الملل
۴۰	دلایل شکل گیری اتحاد ها
۴۰	علل خارجی
۴۰	موازنه قدرت
۴۲	موازنه تهدید
۴۳	علل داخلی
۴۵	کارکرد اتحادها
۴۵	انواع اتحاد ها
۴۸	نگاهی آماری به انواع اتحاد در تاریخ روابط بین الملل
۵۰	بخش چهارم: تداوم و افول اتحاد ها
۵۱	افول اتحادها
۵۵	تداوم اتحادها
۵۷	نتیجه گیری
۶۱	فصل سوم: تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دوره جنگ سرد و پس از جنگ سرد

- ۶۱.....مقدمه
- ۶۲.....ترکیه و اسرائیل؟
- ۶۵.....بخش اول: تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دوره جنگ سرد (از ۱۹۴۵ تا ۱۹۹۰)
- ۶۵.....پیشینه
- ۶۶.....تحولات روابط دو طرف
- ۶۶.....الف) دهه ۱۹۵۰
- ۶۹.....ب) دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰
- ۷۲.....ج) دهه ۱۹۸۰
- ۷۷.....بخش دوم: تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دوره بعد از جنگ سرد (دهه ۱۹۹۰)
- ۸۰.....شکل گیری اتحاد ۱۹۹۶
- ۸۳.....مفاد قرارداد
- ۸۴.....تحلیل اتحاد ۱۹۹۶
- ۸۵.....علل اتحاد ۱۹۹۶
- اهداف
- ۸۶.....ترکیه
- ۹۳.....اهداف اسرائیل:
- ۹۵.....نگاه صاحب نظران به اتحاد ۱۹۹۶
- ۹۶.....واکنش ها و مخالفت ها

نتیجه گیری	۹۷
فصل چهارم: تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰	۱۰۱
مقدمه	۱۰۱
بخش اول: تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از ۲۰۰۰ تا نوامبر ۲۰۰۲	۱۰۲
بخش دوم: تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از نوامبر ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۷	۱۰۴
گفتار اول: احزاب حاکم و استراتژی سیاست خارجی	۱۰۴
▪ حزب عدالت و توسعه در ترکیه (AKP) و طرح "عمق استراتژیک"	۱۰۴
دکترین عمق استراتژیک:	۱۰۵
▪ حزب لیکود در اسرائیل	۱۰۸
گفتار دوم: تحولات روابط (از ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۷)	۱۰۸
بخش سوم: تحولات روابط ترکیه و اسرائیل از ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰	۱۱۵
بخش چهارم: همگرایی یا واگرایی؟	۱۲۰
گفتار اول: دلایل واگرایی در روابط دو کشور	۱۲۵
(۱) روی کار آمدن AKP در ترکیه و دکترین عمق استراتژیک	۱۲۵
(۲) بهبود روابط ترکیه با ایران و سوریه و نزدیکی به اعراب در مقابل نارضایتی اسرائیل از آن	۱۲۶
(۳) عراق و مسئله کرد	۱۲۹
(۴) مسئله فلسطین	۱۳۱
(۵) حل مسئله قبرس و بهبود روابط ترکیه با یونان	۱۳۲
(۶) عدم نهادینه شدن اتحاد	۱۳۲
(۷) نقش هژمونی آمریکا	۱۳۳

- گفتار دوم: دلایل عدم قطع روابط دو کشور..... ۱۳۴
- الف) دلایل عدم تمایل ترکیه به قطع روابط..... ۱۳۴
- ۱) رقابت با ایران و سوریه..... ۱۳۵
- ۲) نیاز مبرم ترکیه به آمریکا..... ۱۳۵
- ۳) نیاز به تکنولوژی و فناوری اسرائیل..... ۱۳۶
- ۴) ترس از نزدیکی سوریه به اسرائیل..... ۱۳۷
- ۵) نزدیکی به اروپا و مسئله عضویت در اتحادیه..... ۱۳۷
- ۶) مشروعیت داخلی حزب AKP..... ۱۳۸
- ب) عدم تمایل اسرائیل به قطع روابط..... ۱۳۹
- نتیجه گیری..... ۱۴۱
- فصل پنجم: تاثیر تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر بر جمهوری اسلامی ایران..... ۱۴۵
- مقدمه..... ۱۴۵
- بخش اول: وضعیت سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در دهه اخیر..... ۱۴۵
- امنیت ملی ایران..... ۱۴۷
- بخش دوم: فرصت های سیاسی و امنیتی ناشی از واگرایی ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر بر ایران..... ۱۵۱
- ۱) کاهش تهدید اسرائیل علیه ایران..... ۱۵۳
- ۲) افزایش قدرت مانور ج.ا.ایران در منطقه در مقابل کاهش قدرت مانور اسرائیل..... ۱۵۴
- ۳) بهبود روابط ایران و ترکیه..... ۱۵۵

- ۴) کاهش احتمال بروز مناقشات در منطقه..... ۱۵۷
- ۶) عدم شکل گیری ائتلاف های منطقه ای ضد ایرانی با محوریت اسرائیل..... ۱۵۸
- ۶) شکست استراتژی بن گورین (اتحاد پیرامونی) ۱۵۹
- بخش سوم: راهکارها و پیشنهاداتی به توهمیم گیران سیاست خارجی ایران..... ۱۶۰
- نتیجه گیری..... ۱۶۶
- نتیجه گیری پژوهش..... ۱۶۸
- منابع..... ۱۷۵

فهرست جداول، نمودارها و اشکال

- جدول ۱-۲: مرور مقایسه ای تعاریف اتحاد..... ۳۳
- جدول ۲-۲: وضعیت اتحادهای در تاریخ روابط بین الملل..... ۴۹
- جدول شماره ۳-۱: مبادلات تجاری ترکیه با اسرائیل..... ۹۱
- جدول ۱-۴: روابط اقتصادی ترکیه با اسرائیل از ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۸..... ۱۱۹
- جدول ۱-۵: مبادلات اقتصادی ترکیه با ایران..... ۱۵۶
- نمودار ۱-۲: موازنه قدرت..... ۴۲
- نمودار ۲-۲: موازنه تهدید..... ۴۳
- نمودار ۲-۳: متغییر داخلی در اتحادهای ۴۵
- شکل ۲-۴: روابط ترکیه و اسرائیل در دهه ۱۹۵۰..... ۶۸

- شکل ۲-۵: روابط ترکیه و اسرائیل در دهه ۱۹۶۰-۱۹۷۰..... ۷۱
- شکل ۲-۶: روابط ترکیه و اسرائیل در دهه ۱۹۸۰..... ۷۵
- شکل ۳-۱: نزدیکی ترکیه و اسرائیل در دهه ۱۹۹۰..... ۸۰
- شکل ۳-۲: اتحاد ۱۹۹۶..... ۸۳
- شکل ۴-۱: واگرایی در روابط ترکیه و اسرائیل..... ۱۲۵
- شکل ۵-۱: موقعیت ایران و اسرائیل با توجه به واگرایی در روابط ترکیه و اسرائیل..... ۱۵۵
- شکل ۶-۱: ترکیه در دهه اخیر..... ۱۷۰
- شکل ۶-۲: (۱) وضعیت ترکیه و اسرائیل (۲) وضعیت ایران و ترکیه..... ۱۷۱

فصل اول: کلیات پژوهش

مقدمه
طرح مسئله
مفروض
فرضیه های پژوهش
بررسی متون موجود و پیشینه تحقیق
مفاهیم و متغیرهای اصلی تحقیق
روش تحقیق
نقطه تمرکز پژوهش
پیامدهای اثبات یا رد فرضیه
سازماندهی پژوهش

فصل اول: کلیات پژوهش

طرح مسئله:

در این پژوهش به بررسی تحولات روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰) خواهیم پرداخت. روابط ترکیه و اسرائیل در طول دوران جنگ سرد یک وضعیت ثابتی نداشته و با افت و خیزهای زیادی روبرو بوده است. هرچند که ترکیه جزو اولین کشورهایی بود که اسرائیل را در سال ۱۹۴۹ به رسمیت شناخت اما دو کشور در کنار مسائل مشترکی که داشتند، اختلافات قابل توجهی هم داشتند. روابط دو کشور از ۱۹۵۰ تا اواخر جنگ سرد در مواردی به هم نزدیک شده و در بعضی موارد هم دچار تنش شده است. در کل در دوره جنگ سرد روابط دو کشور نه خیلی از هم دور شده و نه این که دو کشور کاملاً با هم متحد شده اند. ترکیه همیشه یک رویکرد واقع گرایانه ای را در سیاست خارجی خود در پیش گرفته است. در رابطه با اسرائیل این کشور هم به منافع خود در منطقه و جهان عرب توجه داشته است و حساسیت اعراب را راجع به رابطه خود با اسرائیل در نظر گرفته و هم به منافع خود در غرب و آمریکا توجه داشته است و اصولاً نزدیکی این کشور به اسرائیل در این راستا قابل ارزیابی می باشد.

با پایان جنگ سرد دو کشور ترکیه و اسرائیل بیشتر به هم نزدیک شدند تا جایی که در سال ۱۹۹۶ پیمان نظامی بین دو کشور به امضاء رسید و همکاری های دو کشور در زمینه های امنیتی، تکنولوژی نظامی و حتی مسائل اقتصادی گسترش چشم گیری یافت. دو کشور در زمینه های همکاری های تسلیحاتی، مانورهای نظامی، همکاری های جاسوسی و اطلاعاتی و مبارزه با تروریسم موافقت نامه امضاء کردند و همچنین در زمینه تجارت آزاد و حمل و نقل هم دو کشور همکاری های مناسبی را داشته اند. این اولین باری بود که دو کشور متحد استراتژیک هم می شدند. می توان گفت که در نزدیکی ترکیه به اسرائیل نقش نظامیان ترکیه بسیار مهم بوده است. نظامیان ترکیه که در سیاست خارجی این کشور نفوذ قابل توجهی داشته اند، همیشه متمایل به غرب بوده اند و نزدیکی آنها به اسرائیل هم در این راستا قابل ارزیابی است. نظامیان در ترکیه حافظ نظام سکولار این کشور و همچنین جهت گیری غرب گرایی که میراث آتانورک می باشد، هستند. در ترکیه اسلام گرایان و به

طور کلی عموم مردم دید مثبتی به اسرائیل ندارند. اما زمانی که نظامیان در ترکیه بیشترین قدرت را داشته اند دو کشور هم روابط با ثبات تری را پشت سر گذاشته اند.

با روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه در ترکیه در دهه اخیر روابط ترکیه و اسرائیل و پیمان نظامی و اتحاد استراتژیک دو کشور در حالتی از ابهام قرار گرفته است. از یک طرف اسلام گرایان در ترکیه به قدرت رسیده اند و این که این حزب نماینده مردم مسلمان ترکیه می باشد که حساسیت ویژه ای به مسئله فلسطین دارند و علاقه مند است که روابط خود را با جهان اسلام گسترش دهند. از طرف دیگر هم، این حزب در تلاش است که کارنامه موفق در سیاست خارجی و به ویژه در مسائل اقتصادی، برای اثبات کارایی خود در برابر نظامیان، به دست آورد. در چنین شرایطی رهبران حزب حاکم نمی توانند به روابط خود با غرب و امریکا لطمه وارد کنند. زیرا برای رسیدن به توسعه و پیشرفت و رشد اقتصادی به سرمایه و تکنولوژی غربی نیاز مبرم دارند. نزدیکی به غرب به خصوص امریکا هم در صورتی امکان پذیر است که این کشور سیاست های دوستانه و منطقی در قبال اسرائیل داشته باشد. در نتیجه بررسی سیاست خارجی ترکیه در قبال اسرائیل با روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه از سال ۲۰۰۲ به بعد معما پی است که پاسخ به آن نیاز به کار پژوهشی دارد و در این پژوهش سعی بر آن داریم تا پاسخی به این معما بدهیم. این که سیاست خارجی ترکیه به چه سمتی می رود؟ و اسرائیل چه جهت گیری در قبال اسلام گرایان اتخاذ می کند؟ و این که روابط دو کشور که در سال ۱۹۹۶ با امضای پیمان نظامی متحد شده اند، چه سرنوشتی پیدا خواهد کرد؟ آیا به سمت همگرایی می رود؟ یا این که مسیر واگرایی در پیش خواهد گرفت؟ در این پژوهش در پی تجزیه و تحلیل این معما هستیم.

در این پژوهش سعی بر آن است که به تحولات به وجود آمده در روابط دو کشور ترکیه و اسرائیل از سال ۲۰۰۰ به بعد پرداخته شود. به این معنی که بعد از سال ۲۰۰۰ چه تحولاتی در عرصه داخلی، منطقه ای و بین المللی مربوط به این دو کشور شکل گرفته است و چه تأثیری بر روابط دو کشور گذاشته است. آیا سیاست ها و راهبردهای دو کشور در قبال هم دچار تحول شده است یا کماکان با روال قبلی خود ادامه می یابد؟

اهمیت موضوع

این موضوع از آن جهت حائز اهمیت می باشد که با انجام این کار تحقیقی می توان جواب خیلی از سوالات و مسائل تازه مطرح شده و مبهم در مورد مسائل خاورمیانه را روشن ساخت. بدون شک روابط ترکیه و اسرائیل چه به سمت واگرایی رود و یا اینکه به سمت همگرایی دو کشور سوق پیدا کند، اثراتش برای کشورهای

خاورمیانه از جمله ایران، کشورهای عربی، مسئله فلسطین و همچنین بازیگران فرا منطقه ای (مانند آمریکا و اتحادیه اروپا) غیر قابل انکار است. البته در این پژوهش صرفاً "پیامدهای این مسئله بر ایران مورد بررسی قرار می گیرد.

سوال اصلی پژوهش:

تحولات مربوط به روابط ترکیه و اسرائیل در دهه اخیر، چه تاثیراتی بر روابط دو کشور گذاشته است و همچنین اثرات آن بر جمهوری اسلامی ایران چیست؟

سوالات فرعی:

- ۱) اتحادها چگونه شکل می گیرند و چه عواملی موجب تداوم یا فروپاشی اتحادها و ائتلاف ها می شود؟
- ۲) تحولات جنگ سرد و بعد از جنگ سرد (دهه ۱۹۹۰) چه تاثیری بر روابط دو کشور داشته است؟
- ۳) تحولات دهه اخیر (از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۱۰) چه تاثیری بر روابط دو کشور داشته است؟
- ۴) پیامدهای تحولات روابط ترکیه و اسرائیل (همگرایی و واگرایی روابط در کشور) بر ج.ا.ایران چیست؟

مفروض:

- ترکیه به لحاظ اقتصادی و سیاسی خود را در چارچوب غرب تعریف کرده است و اصولاً "ترکیه یک کشور غرب گرا محسوب می شود.

فرضیه های پژوهش:

✓ فرضیه اول:

تحولات روابط ترکیه و اسرائیل باعث تداوم روند همگرایی بین دو کشور شده است و تهدیدهای سیاسی-امنیتی (به خطر افتادن امنیت ملی ج.ا.ایران، تقویت احتمال بروز تنش، شکل گیری همکاری های منطقه ای به ضرر ایران، افزایش قدرت مانور اسرائیل در منطقه در مقابل ایران...) را علیه ج.ا.ایران به وجود آمده است.

✓ فرضیه دوم: